

Nr 713

Av herrar **Hedlund** och **Wedén**, *angående familjedaghem och lek-skolor.*

(Lika lydande med motion nr 556 i Första kammaren)

Utbyggnaden av den av samhället organiserade barntillsynen har först på senare år blivit en förgrundsfråga. Den årliga ökningen av antalet daghemsplatser har varit ringa. Utbyggnaden har inte kunnat följa ökningen av behovet av tillsynsplatser. Fram till 1963 var ökningen av antalet daghemsplatser så obetydlig att, med hänsyn till den ökade förvärvsintensiteten bland de gifta kvinnorna, möjligheterna att få ökad barntillsyn har minskat. Av familjedaghemsutredningens under år 1967 avlämnade betänkande framgick bl. a. att det finns 60 000 barn under 10 år som inte har någon form av tillsyn medan föräldrarna förvärvsarbetar och att det finns 320 000 barn under 10 år, vilkas föräldrar förvärvsarbetar mer än 15 timmar per vecka. Av dessa senare är 50 000 barn till ensamstående föräldrar. Knappt 16 000 får tillsyn i daghem eller fritidshem. Något under 9 000 tillses i kommunala familjedaghem. För övriga — d.v.s. bortsett från de 60 000 utan någon tillsyn — är tillsynen ordnad på privat väg i hemmet eller genom privata familjedaghem.

Det mest skrämmande är att så många barn lämnas helt utan tillsyn. I många fall blir resultatet att den ena av föräldrarna måste avstå från ett planerat förvärvsarbete. I det helt övervägande antalet fall blir det kvinnan som avstår från ett heltids- eller deltidsarbete.

De av familjedaghemsutredningen redovisade siffrorna understryker den av oss tidigare i motioner framförda meningen att samhällets ansträngningar för att öka antalet tillsynsplatser måste intensifieras. De av riksdagen 1966 fastställda bestämmelserna om statsbidrag för barnstugeverksamheten syftade till en kraftig utbyggnad av barntillsynen.

Stimulans för familjedaghemsvksamheten

Utöver utbyggnaden av antalet daghemsplatser är det nödvändigt att man tar till vara andra möjligheter att öka antalet platser för barntillsyn. Genom statliga insatser kan man stimulera till en avsevärd ökning av antalet platser inom familjedaghemmen. Trots att betydande enighet länge har förelegat om att familjedaghemmen är en väsentlig och nödvändig komponent i den organiserade barntillsynen har kommuner och enskilda hittills fått svara för finansieringen av denna viktiga tillsynsform. De familjer som lyckats

få tillsyn för sina barn på ett daghem erhåller ett relativt betydande stöd av staten medan de som av någon anledning inte kan anlita denna tillsynsform helt utesluts från statligt stöd. Från vårt håll har under en rad av år framlagts förslag om statliga insatser för att stimulera tillkomsten av familjedaghem. Vi har framhållit att många anser familjedaghemmen vara ett lika gott alternativ som daghem eller bättre än daghem för en del barn. Vi konstaterar med tillfredsställelse att det i statsverkspropositionen framläggs förslag om statsbidrag till kommunala familjedaghem.

Som redan tidigare framgått av motioner från vårt håll anser vi att det i samband med införande av statliga stimulansbidrag till familjedaghem också bör skapas förutsättningar för en kvalitativ förstärkning av familjedaghemmen. Det är med tillfredsställelse vi konstaterar att en rad av de åtgärder som vi föreslagit nu är föremål för positiv behandling i statsverkspropositionen. Man föreslår således utbildning av dagbarnsvårdare och organiserad hälsokontroll av dagbarn och dagbarnsvårdare. Vi vill emellertid understryka att de föreslagna kurserna bör stå öppna också för redan verk samma daghemsvårdare utan motsvarande utbildning. Som positivt måste betecknas att utöver lönen till dagbarnsvårdaren bör utgå en särskild omkostnadsersättning för att täcka kostnader för dagbarnets kost och för slitage av möbler och annan inredning.

Villkoren för statsbidrag

Till statsbidraget har knutits villkor, som kan befaras verka hämmande på utbyggnaden av antalet tillsynsplatser. Föredragande statsrådet ansluter sig sålunda till familjedaghemsutredningens förslag att bidragsrätt skall föreligga när det i daghem, fritidshem, gemensamma barnstugeavdelningar och kommunala familjedaghem finns sammanlagt en plats per 100 invånare i kommunen. Enligt propositionen får inte kommunen statsbidrag för alla familjedaghemplatser ens om man uppnår detta platsantal. Bidraget skall endast avse det platsantal i kommunala familjedaghem som överstiger en på ett sådant sätt satt gräns. I kommuner med mindre än 10 000 invånare föreslås villkoret vara en plats per 200 invånare. I kommuner med mer än 10 000 invånare skall enligt förslaget antalet familjedaghemplatser vid beräkningen av statsbidraget inte få överstiga antalet statsbidragsberättigade barnstugeplatser. Vid remissbehandlingen har dessa kvotregler kritiserats av flera remissinstanser. Sålunda har länsstyrelserna i Östergötlands och Kopparbergs län, Centerns kvinnoförbund, Svenska kommunförbundet och sju barnavårdsnämnder ställt sig avvisande till de inskränkningar i statsbidragsrätten som kvotreglerna utgör.

Vi delar uppfattningen att det finns stor risk för att spärreglerna gör att förslagets syfte, en ökning av antalet barntillsynsplatser i organiserade for-

mer, kommer att förfelas. Enligt länsstyrelsen i Östergötlands län skulle endast tre kommuner i detta län bli berättigade till bidrag. Det torde inte med de föreslagna reglerna vara lätt att tillfredsställa den av t.ex. socialstyrelsen uttalade nödvändigheten att få fram ett ökat utbud av lämpliga familjedaghem eller att tillgodose Svenska kommunförbundets uppfattning att placering i familjedaghem i ökad utsträckning måste användas för att det stora behovet av tillsyn skall kunna tillgodoses. Ett stort antal kommuner skulle under överskådlig tid inte kunna få någon statlig stimulans till familjedaghem. Dessutom skulle man bli utan bidrag till alla de platser som ligger under de trösklar som föreslagits. Det finns stor risk för att hela stimulanseffekten aldrig kommer att uppstå.

För att motverka att reformen leder till att takten i utbyggnaden av den institutionella barn tillsyns verksamheten bromsas upp föreslår vi en spärrregel med innehållet att statsbidrag till familjedaghem utgår högst för ett antal som motsvarar dubbla antalet platser i daghemsinstitution i respektive kommuner. Någon reducering med hänsyn tagen till antalet tillsynsplatser i förhållande till invånarantalet bör inte ske. I kommuner med mindre än 10 000 invånare bör inga spärrregler finnas.

Statsbidragets storlek

I propositionen föreslås att statsbidraget skall anknytas till de bestämmelser som gäller för statsbidrag till social hemhjälp. Sålunda föreslås att statsbidrag till kommunala familjedaghem utgår med 35 % av kommunernas kostnader för dagbarnsvårdarens lön och sociala förmåner (exklusive omkostnadsersättning) efter avdrag av influtna föräldraavgifter. Oss synes det mest rimligt att man anknyter statsbidragsandelens storlek till den andel som det statliga bidraget utgör av driftkostnaderna för barnstugeverksamheten. Vi föreslår att statsbidrag till kommunala familjedaghem utgår med 45 % av kommunens kostnader för dagbarnsvårdarens lön och sociala förmåner efter avdrag av influtna föräldraavgifter. I kommunens kostnader bör därvid inräknas omkostnadsersättningen.

Omkostnadsersättning

Utöver lönen bör enligt utredningen till dagbarnsvårdaren utgå en särskild omkostnadsersättning för att täcka kostnader för dagbarnets kost samt slitage av möbler och annan inredning. I familjedaghemsutredningens intervjuundersökning har dagbarnsvårdarna själva bedömt matkostnaden vid heltidsvistelse till mellan 4 och 5 kr. per barn och dag. Då hänsyn måste tagas till ytterligare kostnader i sammanhanget finns det enligt vår mening anledning att göra omkostnadsersättningen större. Sålunda bör man ta hän-

syn till kostnader för barnens personliga hygien, slitage på möbler och andra inventarier, såsom bäddutrustning eftersom barnen är i behov av vila under vistelsen hos dagbarnsvårdaren. Vi föreslår därför en omkostnadsersättning om 8 kr. per barn och dag.

Information

De nya bestämmelserna för bidrag till kommunala familjedaghem bör så snart som möjligt göras kända såväl för kommunerna som för den allmänhet som skall utnyttja det ökande antalet familjedaghemspplatser. Det är också viktigt att informationen riktas till familjer lämpade att rekrytera för den viktiga uppgiften som dagbarnsvårdare. De nya bestämmelserna har en terminologi som på vissa punkter torde vara ny för allmänheten. Särskild information om familjedaghemsverksamheten bör därför utformas och distribueras till allmänheten.

Lekskolorna

I den utredning som ligger till grund för propositionen i denna del befinnes det angeläget med en förlängning av vistelsetiden i lekskolor så att dessa i ökad utsträckning kan ta emot barn till deltidslärande föräldrar. För vår del finner vi det synnerligen angeläget att man vidtar effektiva åtgärder för att bereda möjligheter till deltidstjänster. Bland dessa åtgärder bör ingå förbättringar av tillsynssituationen. Därvid torde en kraftig utbyggnad av familjedaghemsverksamheten kunna spela en väsentlig roll. Däremot kan vi inte acceptera den syn på lekskolan som föredragande statsrådet ådagalägger i propositionen. Det talas om att man skall förlänga »tillsynstiderna» i lekskolor. Lekskolan bör ses som en skolform, i vilken barnen skall förberedas för grundskolan. Vi har i annan motion gett uttryck för denna vår uppfattning och kan därför inte acceptera den förlängning av vistelsetiden i lekskolan som ingår i de riktlinjer utredningen föreslagit och som föredragande statsrådet inte har gjort invändningar mot.

Med hänvisning till det anförda hemställes,

- A. att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 1, bilaga 7, punkt D 3 a, måtte godkänna de förordade grunderna för bidrag till kommunala familjedaghem att gälla från den 1 januari 1969 med de ändringarna att
 1. de i propositionen föreslagna inskränkningarna i statsbidragsrätten som kvotreglerna utgör bör utgå,
 2. statsbidrag skall utgå med 45 % av kommunens kostnader för dagbarnsvårdarens lön och sociala förmåner inklusive omkostnadsersättningen,

3. omkostnadsersättningen skall utgöra 8 kr. per barn och dag;
- B. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala sig angående behovet av information angående familjedagensverksamheten i enlighet med vad i motionen anförts; samt
- C. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad som i motionen anförts angående lekskolorna.

Stockholm den 26 januari 1968

Gunnar Hedlund (cp)

Sven Wedén (fp)